

ВПЛИВ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА ІНТЕГРАЦІЮ УКРАЇНИ У СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

©2018 ЯКОВЧЕНКО В. С.

УДК 339.977

Яковченко В. С. Вплив прозорості зовнішньоторговельної політики на інтеграцію України у світове господарство

У статті досліджено взаємозв'язок між динамікою розвитку міжнародних торговельно-економічних відносин країни й існуючим рівнем прозорості зовнішньоторговельної політики держави відповідно до положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі. Проаналізовано вплив дотримання принципу прозорості на формування транзакційних витрат у зовнішній торгівлі. Здійснено компаративний аналіз впливу ввізних мит і транзакційних витрат на формування бар'єрів у зовнішньоторговельних відносинах України. Визначено перспективи розвитку експортно-імпоротної діяльності вітчизняних суб'єктів ЗЕД в умовах підвищення прозорості зовнішньоторговельної політики України та інших країн світу.

Ключові слова: прозорість, спрощення процедур торгівлі, експорт, імпорт, зовнішньоторговельна політика, транзакційні витрати.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 13.

Яковченко Вікторія Сергіївна – аспірантка кафедри міжнародних економічних відносин, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Киото, 19, Київ, 02156, Україна)

УДК 339.977

UDC 339.977

Яковченко В. С. Влияние прозрачности внешней торговой политики на интеграцию Украины в мировое хозяйство

В статье исследована взаимосвязь между динамикой развития международных торгово-экономических отношений страны и существующим уровнем прозрачности внешней торговой политики государства в соответствии с положениями Соглашения ВТО об упрощении процедур торговли. Проанализировано влияние соблюдения принципа прозрачности на формирование транзакционных издержек во внешней торговле. Осуществлен компаративный анализ влияния ввозных пошлин и транзакционных издержек на формирование барьеров во внешнеэкономических отношениях Украины. Определены перспективы развития экспортно-импортной деятельности отечественных субъектов ВЭД в условиях повышения прозрачности внешней торговой политики Украины и других стран мира.

Ключевые слова: прозрачность, упрощение процедур торговли, экспорт, импорт, внешнеэкономическая политика, транзакционные издержки.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Формул.:** 1. **Библ.:** 13.

Яковченко Виктория Сергеевна – аспирантка кафедры международных экономических отношений, Киевский национальный торгово-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

Yakovchenko V. S. The Effect of Foreign Trade Policy Transparency on Integration of Ukraine in the World Economy

The article is concerned with the interdependence between dynamics of the international trade and economic relations development and the existing level of foreign trade policy transparency in accordance with the provisions of the WTO Trade Facilitation Agreement. The effect of observance of transparency principle in foreign trade policy on forming the transaction costs in foreign trade is analyzed. A comparative analysis of the influence of import duties and transaction costs on the formation of Ukraine's foreign trade barriers is carried out. Prospects of the national export-import activity development under increasing transparency of foreign trade policy of Ukraine and other world countries are determined.

Keywords: transparency, trade facilitation, exports, imports, foreign trade policy, transaction costs.

Fig.: 2. **Tbl.:** 2. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 13.

Yakovchenko Victoria S. – Postgraduate Student of the Department of International Economic Relations, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

Набрання чинності Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі обумовило перехід проблеми забезпечення прозорості зовнішньоторговельної політики України на якісно новий рівень. Інститут прозорості в СОТ істотно розширив сферу свого охоплення з механізму попереднього обміну інформацією щодо перспектив запровадження сторонами нових регуляторних практик у сфері зовнішньої торгівлі до складної системи зобов'язань щодо прозорого та ефективного функціонування митних органів з метою послаблення тягара митних процедур.

За оцінками міжнародних рейтингів, в Україні спостерігаються негативні тенденції в забезпеченні ефективного митного адміністрування. Відповідно до індексу залучення в міжнародну торгівлю (*Enabling Trade Index*), який щорічно розраховується Всесвітнім економічним форумом, за рівнем сприятливості

умов для здійснення зовнішньоторговельних операцій Україна опустилася з 84 місця зі 134 країн світу у 2014 р. на 95 місце зі 136 країн за підсумками 2016 р. Значення підсумкового індексу за цей період скоротилося з 4,02 до 3,97 за семибальною шкалою. За таким індикатором, як «ефективність процесу митного очищення» Україна у 2016 р. посіла 104 місце, за рівнем передбачуваності здійснення імпорتنих операцій – 116 місце, за рівнем корупції в митних органах – 120 місце зі 136 країн світу (табл. 1).

Таким чином, перед Україною постає нагальна необхідність підвищення рівня прозорості зовнішньоторговельної політики у сфері організації функціонування митних служб. Важливим кроком в обґрунтуванні політики, спрямованої на полегшення тягара митних процедур в Україні, стане розрахунок кількісних показників впливу відповідних заходів на динаміку зовнішньої торгівлі за галузями.

Складова транспарентності митного адміністрування в індексі залучення України в міжнародну торгівлю у 2016 р.

№ з/п	Показник	Місце в рейтингу	Значення показника
3.01	Індекс ефективності обслуговування на митниці, (0–1)	110	0,33
3.02	Ефективність процесу митного очищення (0–5)	104	2,3
3.03	Час на імпорт: затвердження документів, години	122	168
3.04	Час на імпорт: проходження митного контролю, години	82	72
3.05	Витрати на імпорт: затвердження документів, дол. США	105	212
3.06	Витрати на імпорт: проходження митного контролю, дол. США	31	100
3.07	Час на експорт: затвердження документів, години	116	96
3.08	Час на експорт: проходження митного контролю, години	57	26
3.09	Витрати на експорт: затвердження документів, дол. США	124	292
3.10	Витрати на експорт: проходження митного контролю, дол. США	27	75
3.11	Незаконні платежі та хабарництво (0–7)	120	2,6
3.12	Передбачуваність імпорتنих процедур	116	3,2
3.13	Індекс транспарентності митних органів (0–1)	40	0,9

Джерело: складено за [1, с. 302].

Проблемам дотримання принципу транспарентності в зовнішньоторговельній політиці й удосконалення роботи митної системи України присвячено наукові доробки ряду вітчизняних вчених-економістів, серед яких В. Г. Андрійчук [2], М. А. Баранова [3], І. М. Квеліашвілі [4], М. Г. Нікітіна [5], І. Ю. Гужва [6] та інші. Їхні напрацювання охоплюють детальний аналіз положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі, визначення принципів ефективною взаємодії між суб'єктами ЗЕД та органами митного контролю, обґрунтування механізму обміну інформацією на основі щорічних публікацій про зовнішньоторговельні режими, що сформували регіональні інтеграційні угруповання. Зазначеними вченими також ґрунтовно досліджено міжнародні зобов'язання України із забезпечення транспарентності зовнішньоторговельної політики, закріплені нормами СОТ і положеннями Угоди про асоціацію з ЄС.

Відаючи належне наявним напрацюванням, слід зазначити, що проблемам здійснення кількісної оцінки перспектив підвищення рівня транспарентності вітчизняної зовнішньоторговельної політики шляхом полегшення тягаря митних процедур досі приділено недостатню увагу. Відповідні оцінки міжнародних організацій, зокрема того ж Всесвітнього економічного форуму [7], носять узагальнюючий характер і не відображають прогнозних значень конкретно для України. Усе це обумовлює необхідність подальших досліджень перспектив підвищення рівня транспарентності вітчизняної зовнішньоторговельної політики.

Мета статті – визначити методологію оцінки змін у динаміці зовнішньої торгівлі за умов підвищення рівня транспарентності зовнішньоторговельної політики та з використанням методів економіко-

математичного моделювання дослідити наслідки даного сценарію розвитку для економіки України.

Вплив транспарентності в діяльності митних органів на динаміку зовнішньоторговельних відносин визначається тим, що від ефективності митного адміністрування залежить рівень накладних витрат у міжнародній торгівлі (*trade margin costs*). Вони охоплюють витрати на: фрахтування транспортних засобів, перевезення вантажів, страхування продукції, а також інші види витрат, пов'язані із доставкою товарів з країни-експортера до країни-імпортера. Серед інших видів цих витрат особливо виділяється категорія непродуктивних витрат, з якими зіштовхуються експортери внаслідок дії незадовільної податкової системи, нестабільного законодавства, бюрократичного втручання, низької якості послуг та корупції в митних органах. У науковій практиці їх називають транзакційними витратами в міжнародній торгівлі [8, с. 142].

Транзакційні витрати охоплюють: додаткові витрати на покриття збитків через пошкодження чи зіпсування вантажу, якщо він, наприклад, безпідставно затримується в пункті митного контролю; витрати на оплату стоянки під час зайвого простою у пунктах митного контролю; завищену вартість страхування зовнішньоекономічних контрактів у країнах з нижчим рівнем інституційного й економічного розвитку (адже в таких країнах ризик зриву контрактів є вищим); завищену вартість міжнародних перевезень у зв'язку з незадовільним рівнем розвитку транспортної інфраструктури ЗЕД і непередбачуваністю графіка митного очищення продукції; сплату неустойки іноземним контрагентам через зрив терміну експортних поставок чи інших часових затримок внаслідок

незадовільної роботи митних служб; на корупційні платежі співробітникам органів митного контролю тощо [9, с. 29].

Таким чином, транзакційні витрати як складова накладних витрат у міжнародній торгівлі, відповідно до базових умов поставок INCOTERMS, беруть участь у формуванні різниці між ціною експорту (P_{fob}) і ціною імпорту (P_{cif}) продукції. Зазначимо, що умови FOB зобов'язують експортера оплатити перевезення до пункту митного контролю та здійснення завантажувальних робіт. Беручи на себе зобов'язання на умовах CIF, імпортер сплачує вартість фрахту і страхування, необхідних для міжнародного перевезення продукції; бере на себе ризик втрати чи пошкодження вантажу; оплачує всі процедури, пов'язані з митним оформленням; бере на себе будь-які додаткові витрати, спричинені подіями, що виникають після виконання експортером своєї частини зобов'язань [10, с. 95].

З огляду на зазначене, взаємозв'язок між цінами експорту й імпорту можна відобразити за допомогою тотожності:

$$P_{cif} = P_{fob} + \text{margin costs} + \text{tariff}, \quad (1)$$

де *margin costs* – накладні витрати в міжнародній торгівлі;

tariff – обсяг сплаченого ввізного мита.

Отже, вплив транзакційних витрат у міжнародній торгівлі можна прирівняти до ефекту від запровадження ввізного мита за тим винятком, що, на відміну від мита, транзакційні витрати не приводять до надходження платежів до державного бюджету, а тому призводять до значно більших безповоротних витрат для національної економіки. Логіку впливу транзакційних витрат на динаміку зовнішньоторговельних потоків та виробництва товарів і послуг, що лежить в

основі обраного підходу до економіко-математичного моделювання, наведено на рис. 1.

На рис. 1 пряма S відображає пропозицію вітчизняних виробників, тоді як пряма D відображає сукупний попит на продукцію як внутрішнього, так і іноземного виробництва. В умовах відсутності будь-яких накладних витрат у міжнародній торгівлі країна виробляє обсяг продукції, рівний qo_1 , а споживає q_1 , таким чином імпортуючи в кількості $q_1 - qo_1$ за ціною P_{fob} . Наявність накладних витрат зумовлює зростання ціни з P_{fob} до P_{cif} приводячи до зростання обсягів внутрішнього виробництва до рівня qo_2 та зниження обсягів імпорту до $q_2 - qo_2$ [11, с. 188]. Оскільки транзакційні витрати в міжнародній торгівлі є складовою частиною накладних, їх зменшення внаслідок дотримання принципу транспарентності впливає на різницю між P_{fob} та P_{cif} , а отже, на обсяги виробництва й зовнішньої торгівлі.

Кількісну оцінку ефекту від скорочення транзакційних витрат на динаміку розвитку макроекономічних показників України здійснено з використанням прикладної моделі загальної рівноваги, побудованої в рамках проекту GTAP (*Global Trade Analysis Project*). Метою проекту є створення глобальної бази даних, що дозволяє кількісно оцінювати зміни в регуляторній політиці країн світу на глобальному рівні. Результати стимуляційного моделювання за допомогою GTAP відповідають на питання, що буде за умов виконання заданих змін в макроекономічній рівновазі. GTAP широко використовують для чисельного аналізу наслідків змін у зовнішньоторговельній політиці багатьох країн [12, с. 37].

Побудова глобальної бази даних GTAP за принципом матриці соціальних рахунків (*SAM – Social Accounting Matrix*) дозволяє виявити співвідношення між усіма складовими елементами формули (1). Величину впливу накладних витрат і ввізного мита на ціну імпорту в Україні наведено на рис. 2.

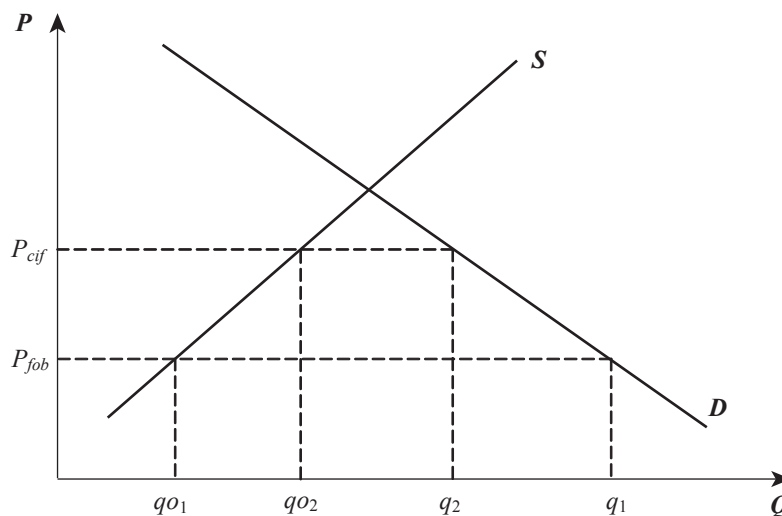

Рис. 1. Вплив накладних витрат у міжнародній торгівлі на ринкову рівновагу

Джерело: авторська розробка.

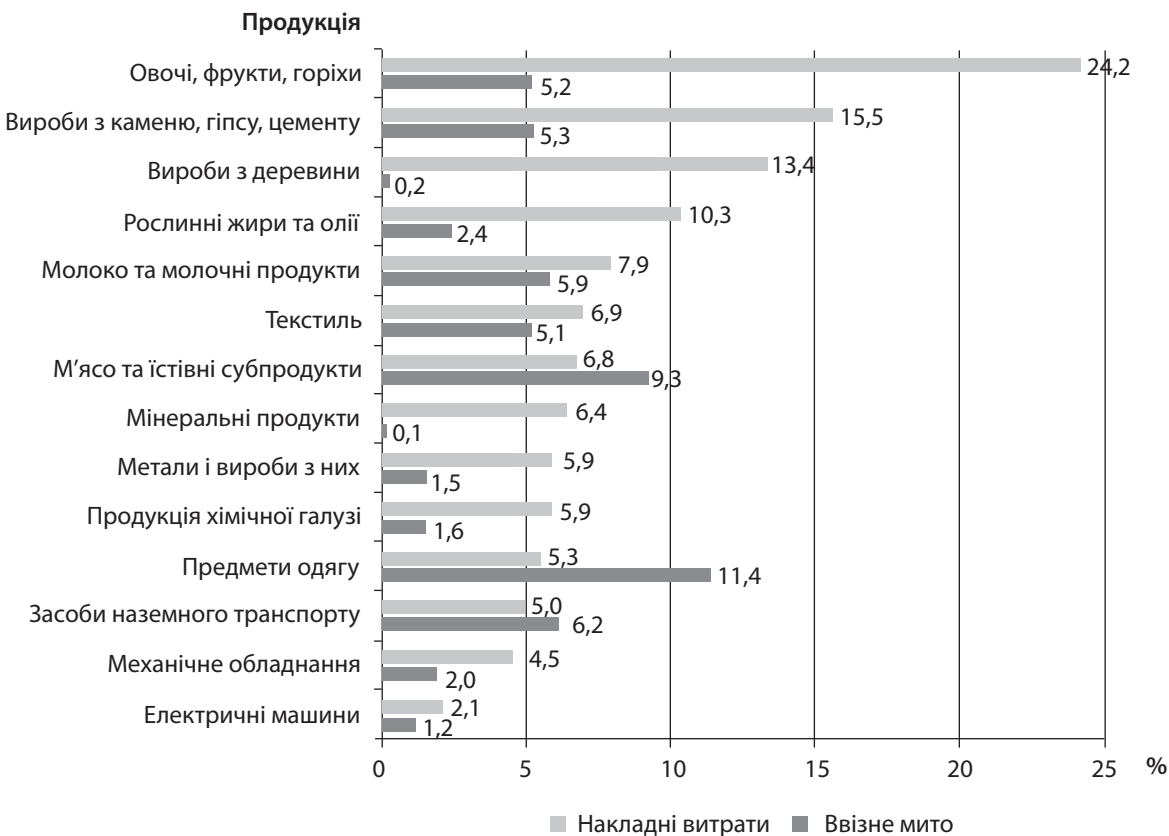

Рис. 2. Частка ввізного мита і накладних витрат у вартості імпорту продукції в Україну за галузями, %

Джерело: розраховано і укладено автором на основі даних GTAP v.9.0 database.

Як видно, накладні витрати призводять до значно більшого зростання цін імпорту в Україні, ніж сплата ввізного мита, за переважним числом товарних груп. Винятком залишаються: предмети одягу, до ціни яких ввізне мито додає аж 11,4% вартості, тоді як накладні витрати – лише 5,3%; м'ясо та їстівні субпродукти – відповідно 9,3 і 6,8%; засоби наземного транспорту – 6,2 проти 5,0%. Отже, за окремими товарними групами імпорнтні мита досі зберігають істотний вплив на динаміку зовнішньоторговельних потоків в Україні.

Втім, для переважної більшості решти товарних груп вплив ввізних мит зведений до мінімуму внаслідок радикальної тарифної лібералізації, здійсненої внаслідок приєднання України до СОТ у травні 2008 р. З іншого боку, позаяк зобов'язання щодо спрощення процедур торгівлі набули чинності тільки у 2017 р., а також з огляду на розглянуті вище проблеми із забезпечення належної роботи митних служб в Україні, обмежуючий вплив накладних витрат досі залишається на істотно вищому рівні.

Найбільше накладні витрати додають до імпорнтної ціни на овочі, фрукти і горіхи (24,2%), вироби з каменю, гіпсу, цементу (15,5%), вироби з деревини (13,4%), жири та олії рослинного походження (10,3%), молоко та молочні продукти (7,9%). Найменша їх частка спостерігається в цінах на імпорнтне механічне обладнання (4,5%), а також електричні машини (2,1%).

Безумовно, транзакційні витрати складають лише певну частку від даного рівня накладних витрат, що може різнитися залежно від галузі, розмірів підприємств тощо. Але, за експертними оцінками, внесок транзакційних витрат в операційні в Україні сягає 40%, у той час як у розвинутих країнах – 3–5% [8, с. 136].

Оскільки підвищення рівня інституційної прозорості відповідно до положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі передбачається у глобальному масштабі (вона є обов'язковою до виконання для всіх 164 країн – членів СОТ), однак масштаб впливу передбачених нею заходів («єдине вікно», механізм обміну інформацією, інститут попередніх рішень органів митного регулювання) на скорочення транзакційних витрат залишається невизначеним, то в рамках економіко-математичного моделювання розглянуто сценарій зменшення всіма країнами світу своїх накладних витрат у міжнародній торгівлі на 1%, що в подальшому дозволить екстраполювати одержані результати на конкретні заходи з підвищення рівня прозорості вітчизняних й іноземних органів митного регулювання.

У цілому, результати моделювання в GTAP вказують на позитивний взаємозв'язок між скороченням накладних витрат у міжнародній торгівлі та динамікою розвитку національної економіки України (табл. 2).

Ефект для України від загальносвітового скорочення накладних витрат на імпорт на 1% за результатами моделювання в GTAP, %

Показник	Сценарні умови моделювання		
	Скорочення накладних витрат на імпорт Україною	Скорочення накладних витрат на імпорт рештою країн світу	Скорочення накладних витрат всіма країнами світу
Виробництво товарів і послуг	0,026	0,019	0,045
Експорт товарів і послуг	-0,237	0,045	-0,192
Імпорт товарів і послуг	0,124	0,079	0,203
ВВП	0,122	0,043	0,165

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних GTAP model.

Як видно з даних табл. 2, кожен відсоток скорочення накладних витрат у міжнародній торгівлі по всьому світу сприятиме зростанню ВВП України на 0,165%. При цьому, зростання ВВП на 0,122% спостерігатиметься навіть за умов одностороннього скорочення Україною накладних витрат на свій імпорт (що, безперечно, є абстрактним сценарієм, оскільки підвищення ефективності митного адміністрування внаслідок забезпечення транспарентності сприяє скороченню транзакційних витрат як в імпорті, так і в експорті). Виробництво товарів і послуг зросте на 0,045%, однак здебільшого за рахунок не кінцевої продукції для населення (-0,09%), а устаткування та обладнання для інших суб'єктів господарювання (+0,87%). Позитивна динаміка спостерігатиметься й у секторі послуг (+0,033%). Серед виробників кінцевої продукції найбільше зростуть обсяги випуску транспортних засобів (+0,055%) і продукції хімічної галузі (+0,018%). Натомість найбільш негативна динаміка спостерігатиметься у виробництві рослинних жирів і олії (Н0,315%), текстилю (-0,239%), електричних машин (-0,198%) та виробів з каменю, гіпсу, цементу (-0,149%).

Суперечливими порівняно з базовими припущеннями на основі теорії міжнародної торгівлі виглядають результати розрахунків зовнішньої торгівлі України. Незважаючи на глобальний характер спрощення процедур торгівлі, вітчизняний експорт скоротиться на 0,192%, тоді як імпорт зросте на 0,203%. Якщо взяти за базові показники експорту й імпорту України у 2016 р., така динаміка призводитиме до зростання негативного сальдо в торгівлі товарами на 148,3 тис. дол. США з кожним 1% загальносвітового зменшення накладних витрат у міжнародній торгівлі [13]. Такий результат пояснюється тим, що країни-партнери, вдосконалюючи свої режими митного адміністрування, сприятимуть скороченню накладних витрат на імпорт не лише з України, а й з інших країн. Це послаблюватиме спричинений скороченням транзакційних витрат ефект зростання конкурентних переваг вітчизняних виробників на зовнішніх ринках. Дані табл. 2 вказують на те, що внесок даної складової складе лише 0,045% зростання українського експорту.

Він не перекине наслідків для вітчизняного експорту від «розширення доступу» Україною власного ринку для імпортової продукції у зв'язку зі скороченням накладних витрат імпорту (-0,237%).

У галузевому розрізі експортні поставки в кінцевому підсумку вдасться наростити лише вітчизняним виробникам видобувної галузі промисловості (+0,528%), хімічної галузі (+0,173%), виробникам продукції з каменю, гіпсу, цементу (+0,162%), транспортних засобів (+0,061%). Найбільші обсяги падіння очікуються в експорті послуг (-0,659%), молока та молочних продуктів (-0,482%), електричних машин (-0,469%), жирів та олії (-0,351%).

Для того, щоб запобігти негативному впливу на платіжний баланс, Україні необхідно добиватися прискореного зменшення частки транзакційних витрат у зовнішній торгівлі. За такого сценарію відносні ціни на продукцію українського виробництва для іноземних покупців зменшуватимуться порівняно з цінами конкурентів з третіх країн. Цілоком імовірно, що ефект від імплементації одних і тих самих положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі у вітчизняній практиці та практиці розвинутих країн світу значно різнитиметься за величиною свого впливу, адже в Україні за таких умов усуватимуться значно вищі початкові бар'єри на шляху виходу вітчизняних виробників на зовнішні ринки.

ВИСНОВКИ

Транзакційні витрати в міжнародній торгівлі є непродуктивною складовою накладних витрат, що виникають, у тому числі, внаслідок низького рівня транспарентності інституційного середовища у сфері державного адміністрування і контролю за зовнішньоторговельною діяльністю. Вітчизняна система митного адміністрування залишається неефективною та непрозорою, що обумовлює значно вищий рівень транзакційних витрат у зовнішній торгівлі України порівняно з економічно розвинутими країнами. Результати моделювання в GTAP за принципом загальносвітового скорочення накладних витрат на 1% засвідчили перспективність для розвитку вітчиз-

няної економіки прискореного зменшення транзакційних витрат порівняно з країнами-партнерами. У зв'язку з цим перед Україною постає необхідність невідкладної імплементації положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі та підвищення рівня транспарентності зовнішньоторговельної політики. Необхідність деталізації впливу конкретних інституційних механізмів Угоди на вітчизняні транзакційні витрати з метою уточнення результатів економіко-математичного моделювання обумовлює перспективу подальших досліджень. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. The Global Enabling Trade Report 2016 / A joint publication of the World Economic Forum and Global Alliance for Trade Facilitation. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GETR_2016_report.pdf

2. Андрійчук В. Г., Іванов Є. І. Черговий раунд переговорів країн – членів СОТ і гіпотетичні можливості впливу його результатів на умови розвитку світової торгівлі та зовнішньої торгівлі України зокрема. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 119. Ч. 2. С. 4–14.

3. Баранова М. А. Обеспечение прозрачности международного регулирования торговли товарами и услугами в рамках соглашений ГАТТ/ВТО. *Торговая политика* (Trade Policy). 2017. № 1/9. С. 9–22.

4. Квелиашвілі І. М. Реалізація принципу транспарентності у відносинах органів доходів і зборів із бізнесом та громадськістю. *Публічне адміністрування: теорія і практика*. 2016. Вип. 2. URL: [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2016-02\(16\)/14.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2016-02(16)/14.pdf)

5. Никитина М. Г., Кузнецов М. М. Развитие внешне-торговой политики государства в рамках реализации принципа транспарентности. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Економіка»*. 2014. Вип. 8. С. 107–112.

6. Гужва І. Ю. Актуалітети зовнішньоторговельної політики України : монографія. Київ : Національна академія управління, 2017. 298 с.

7. Enabling Trade: Valuing Growth Opportunities / World Economic Forum in collaboration with Bain & Company and the World Bank. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_SCT_EnablingTrade_Report_2013.pdf

8. Осадча Н. В. Системне уявлення щодо регуляторного митного режиму в умовах глобалізації зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник економічної науки України*. 2009. № 1. С. 134–146.

9. Іванов Є. І. Час як бар'єр в міжнародній торгівлі. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 4. Ч. 1. С. 28–31.

10. Груцинаська Н. М., Антоненко К. В. Інкотермс як головний документ регулювання базисних умов поставки при управлінні експортно-імпортними операціями підприємства України з урахуванням європейських стандартів. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Економіка»*. 2009. № 1. С. 93–100.

11. Burfisher M. E. Introduction to computable general equilibrium models / Center for Global Trade Analysis, Purdue University. New York : Cambridge University Press, 2016. 425 p.

12. Гужва І. Ю. Прикладні моделі економічного аналізу у міжнародній торгівлі. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 21. № 1. С. 34–38.

13. Товарна структура зовнішньої торгівлі України у 2016 році // Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Науковий керівник – Калюжна Н. Г., доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Київський національний торговельно-економічний університет

REFERENCES

Andriichuk, V. H., and Ivanov, Ye. I. "Cherhovyi raund perehovoriv krain – chleniv SOT i hipotetychni mozhlyvosti vplyvu yoho rezultativ na umovy rozvytku svitovoi torhivli ta zovnishnyoi torhivli Ukrainy zokrema" [The next round of negotiations of WTO member countries and hypothetical possibilities of influencing its results on conditions of development of world trade and foreign trade of Ukraine in particular]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*. Vol. 2, no. 119 (2014): 4-14.

Baranova, M. A. "Obespecheniye prozrachnosti mezhdunarodnogo regulirovaniya tovgovli tovarami i uslugami v ramkakh soglasheniy GATT/VTO" [Ensuring the transparency of international regulation of trade in goods and services under the GATT / WTO agreements]. *Torgovaya politika* (Trade Policy), no. 1/9 (2017): 9-22.

Burfisher, M. E. *Introduction to computable general equilibrium models*. New York: Cambridge University Press, 2016.

"Enabling Trade: Valuing Growth Opportunities / World Economic Forum in collaboration with Bain & Company and the World Bank". http://www3.weforum.org/docs/WEF_SCT_EnablingTrade_Report_2013.pdf

Hrushchynaska, N. M., and Antonenko, K. V. "Inkotermis yak holovnyi dokument rehulivannia bazysnykh umov postavyky pry upravlinni eksportno-impornyumu operatsiiamy pidpriemstva Ukrainy z urakhuvanniam yevropeyskykh standartiv" [Incoterms as the main document for regulating the basic conditions of delivery in the management of export-import operations of the enterprise of Ukraine taking into account European standards]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser.: Ekonomika*, no. 1 (2009): 93-100.

Huzhva, I. Yu. "Prykladni modeli ekonomichnoho analizu u mizhnarodnii torhivli" [Applied models of economic analysis in international trade]. *Ekonomichniy analiz*. Vol. 21, no. 1 (2015): 34-38.

Huzhva, I. Yu. *Aktualitety zovnishnyotorhovelnoi polityky Ukrainy* [Current issues of foreign trade policy of Ukraine]. Kyiv: Natsionalna akademiia upravlinnia, 2017.

Ivanov, Ye. I. "Chas yak barier v mizhnarodnii torhivli" [Time as a barrier to international trade]. *Ekonomichniy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*. Vol. 1, no. 4 (2016): 28-31.

Kveliashvili, I. M. "Realizatsiia pryntsypu transparentnosti u vidnosynakh orhaniv dokhodiv i zboriv iz biznesom ta hromadskistiu" [Realization of the principle of transparency in the relations of revenue and fees bodies with business and the public]. *Publichne administruvannya: teoriia i praktyka*. 2016. [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2016-02\(16\)/14.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2016-02(16)/14.pdf)

Nikitina, M. G., and Kuznetsov, M. M. "Razvitiye vneshnetorgovoy politiki gosudarstva v ramkakh realizatsii printsipa transparentnosti" [Development of the foreign trade policy of the state in the framework of the implementation of the prin-

principle of transparency]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomika*, no. 8 (2014): 107-112.

Osadcha, N. V. "Systemne uivlennia shchodo rehuliatornoho mytnoho rezhymu v umovakh hlobalizatsii zovnishnyoeconomichnoi diialnosti" [Systemic representation of the regulatory customs regime in the conditions of globalization of foreign economic activity]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 1 (2009): 134-146.

"The Global Enabling Trade Report 2016" A joint publication of the World Economic Forum and Global Alliance for Trade Facilitation. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GETR_2016_report.pdf

"Tovarna struktura zovnishnyoi torhivli Ukrainy u 2016 rotsi" [Commodity structure of Ukraine's foreign trade in 2016]. Oftsiniyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 339(92+944) (045)

ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ АДАПТАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

©2018 СЕМЕНЮК І. Ю.

УДК 339(92+944) (045)

Семенюк І. Ю. Визначення ефективності адаптації зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств до умов поглиблення євроінтеграційного процесу України

У статті визначено, що впровадження та реалізація механізму зовнішньоекономічної адаптації машинобудівних підприємств до умов євроінтеграційних процесів вимагає постійного моніторингу процесів здійснення експортно-імпорتنних операцій та адаптаційних заходів з метою виявлення поточних проблем та уникнення ризиків. Встановлено, що одним із інструментів моніторингу виступає система показників, яка дозволяє оцінити ефективність використання механізму зовнішньоекономічної адаптації машинобудівного підприємства завдяки порівнянню значень отриманих показників після проведення адаптаційних змін зі значеннями показників попередніх періодів. Запропоновано визначити ефективність адаптації зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств до умов поглиблення євроінтеграційного процесу України за допомогою: індексу зміни обсягу експорту продукції машинобудівного підприємства до країн ЄС; середньозваженого показника зміни частки європейського ринку, яку охоплює продукція підприємства; показника ефективності експорту продукції машинобудівного підприємства до країн Європейського Союзу; показника індексу зміни обсягів постійних замовлень від європейських партнерів; інтегрального показника ефективності використання адаптаційного потенціалу машинобудівного підприємства в умовах євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: адаптація, зовнішньоекономічна діяльність, європейська інтеграція, машинобудування, моніторинг.

Формул: 14. **Бібл.:** 9.

Семенюк Ірина Юріївна – аспірантка кафедри міжнародних економічних відносин, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: iryna.semenyuk87@gmail.com

УДК 339(92+944) (045)

Семенюк І. Ю. Определение эффективности адаптации внешнеэкономической деятельности машиностроительных предприятий в условиях углубления евроинтеграционного процесса Украины

В статье определено, что внедрение и реализация механизма внешнеэкономической адаптации машиностроительных предприятий к условиям евроинтеграционных процессов требует постоянного мониторинга процессов осуществления экспортно-импортных операций и адаптационных мероприятий с целью выявления текущих проблем и избежания рисков. Установлено, что одним из инструментов мониторинга выступает система показателей, позволяющая оценить эффективность использования механизма внешнеэкономической адаптации машиностроительного предприятия благодаря сравнению значений полученных показателей после проведения адаптационных изменений со значениями показателей предыдущих периодов. Предложено определять эффективность адаптации внешнеэкономической деятельности машиностроительных предприятий к условиям углубления евроинтеграционного процесса Украины с помощью: индекса изменения объема экспорта продукции машиностроительного предприятия в страны ЕС; средневзвешенного показателя изменения доли европейского рынка, которую охватывает продукция предприятия; показателя эффективности экспорта продукции машиностроительного предприятия в страны Европейского Союза; показателя индекса изменения объемов постоянных заказов от европейских партнеров; интегрального показателя эффективности использования адаптационного потенциала машиностроительного предприятия в условиях интеграционных процессов.

Ключевые слова: адаптация, внешнеэкономическая деятельность, европейская интеграция, машиностроение, мониторинг.

Формул: 14. **Библ.:** 9.

Семенюк Ирина Юрьевна – аспирантка кафедры международных экономических отношений, Хмельницкий национальный университет (ул. Институтская, 11, Хмельницкий, 29016, Украина)

E-mail: iryna.semenyuk87@gmail.com

UDC 339(92+944) (045)

Semeniuk I. Yu. Determining the Efficiency of Adaptation of Foreign Economic Activity of Machine-Building Enterprises in Conditions of Deepening the European Integration Process of Ukraine

The article determines that introduction and implementation of the mechanism for foreign economic adaptation of machine-building enterprises to the conditions of the European integration processes requires constant monitoring of the processes of export-import operations and the adaptation activities to identify current problems and avoid risks. It has been found that one of the monitoring instruments is the system of indicators, which provides to evaluate the efficiency of use of the mechanism for foreign economic adaptation of a machine-building enterprise by comparing the values of the obtained indicators after accomplishing adaptation changes with the values of the indicators of previous periods. It is suggested to determine efficiency of adaptation of foreign economic activity of machine-building enterprises to conditions of deepening of the European integration process of Ukraine by means of: index of change of volume of exported production of a machine-building enterprise to the EU countries; weighted average of the change in the share of the European market, which is covered by the enterprise's products; indicator of efficiency of exports of production of a machine-building enterprise to the European Union countries; indicator of the index of changes in the volume of permanent orders from European partners; integral indicator of efficiency of use of adaptive potential of a machine-building enterprise in conditions of integration processes.

Keywords: adaptation, foreign economic activity, European integration, machine-building, monitoring.

Formulae: 14. **Bibl.:** 9.

Semeniuk Iryna Yu. – Postgraduate Student of the Department of International Economic Relations, Khmelnytsky National University (11 Instyutskaya Str., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine)

E-mail: iryna.semenyuk87@gmail.com